

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J

OSASTO: C 24

ASIA: _____

Montevideossa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Orasmaa

23/2 1940

LIENNÖS (AERIAL) POSTITSE

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 211/2.

Buenos Airesi SSA 23 P:NÄ helmi KUUTA 19 40.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

4 / 315 Lal	40
11/4-40	9
OSASTO	ASIA
5	1934

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Montevideossa olevan lähetystön
raportti N° 1/1940.

Lähetystö myötäliittää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Montevideossa olevan lähetystön raportin n° 1/1940, joka sisältää Käyntini Montevideossa.

Ministeri *Vilho Kasanen*

Montevideo

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1/1940.

Buenos Airesi ssa 23 p:nä helmi kuuta 1940.

Asia: Kayntini Montevideossa.

AINM
4 / 315 Sal. J. 40.
11/4-40
OSASTO
5 034

Uruguayn hallituksen ja kongressin eri otteissa omaksuma meille erinomaisen suojea kanta samaten kuin se ymmärtäväisyys ja mystatunto, jota Montevideon lehdistö oli osoittanut taisteluamme kohtaan, antoi minulle aiheen pyytää valtuutusta lyhyeen kayntiin Montevideossa. Tein sen sita suuremalla syylla, kun en kokonaiseen vuoteen ollut pistaytynyt La Plata-joen toisella puolella.

Matkani lahin tarkoitus oli ottaa yhteys Uruguayn viranomaisiin hallituksen suunnitteleman meille myönettävän avun johdosta seka tutustua tarkemmin Uruguayssa kahdellakin eri taholla kaynnissa tai suunnitteilla olevaan yksityiseen keräykseen maamme hyväksi. Lahinna taman johdosta tein paakonsuli MacLean'in kehoituksesta vierailut Montevideon kaikkien tärkeimpien lehtien toimituksissa. Siten puhuin asemastamme kaikkiaan yhdeksan lehden paatoimittajan kanssa.

Kayntini oli seka hyödyllinen etta kiin-toisa. Sainhan siten tilaisuuden esittaa henkilökohtaisesti kii-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tokseni Tasvallan presidentistä, kenraali Baldomirista alkaen siitä tuesta, minkä Uruguay oli meille antanut ja samalla todeta, kuinka erinomaisen suurella ja elävällä harrastuksella siellä kaikissa piireissä seurataan taisteluumme. Useamman kerran minulle lausuttiin: Te voitte ymmärtää, että pienena kansana me tunnemme Teidän kohtaloanne kohtaan mitä suurinta mystatuntoa ja kiinnostusta. Olen vakuutettu, että käyntini oli omiansa vielä vahvistamaan tätä meille niin suopeata mielialaa.

Mitä Uruguayn viralliseen avustukseen tulee, niin jätti hallitus sitä koskevan esityksensä vierailuni aikana kongressille, jolla on parhaillaan eräiden kiireellisten asiain takia ylimääräinen istuntokautensa. Avustussumma on, kuten aikaisemmin jo olen maininnut, 100.000 Uruguayn pesoa, mikä vastaa lähes 38.500 dollaria. Ottaen huomioon pienen Uruguayn heikon taloudellisen aseman, on esitystä pidettävänä kauniina, realistisena ilmaisuna maamme osaksi tulleesta mystatunnosta. Myös tohtori Pardo, Argentinan edustaja kansainliitossa, jonka tapasin uudelleen Montevideossa, piti esitystä Uruguayn oselta hyvin tyydyttävänä.

Tähtäessani lauantaina t.k. 10 p:nä ulkoasiainministeri, tohtori Guanin kertoi hän hallituksen juuri hyväksyneen lopullisesti esityksensä sanamuodon ja että se julkaistaan seuraavan päivän lehdissä. Kiittaessani häntä tästä avusta samaten kuin kaikesta siitä tuesta ja kannatuksesta jonka Uruguayn hallitus on meille antanut, hän valitti, että maan taloudellinen asema ei salli suurempaa avustusta. Kun seuraavana keskiviikkona - t.k. 14 p:nä - olin tervehdyskäynnillä tasavallan presidentin, kenraali Baldomirin luona, lausui hän samaa. Tiedustellessaan yksityiskoh-

taisesti puolustusmahdollisuuksiamme lausui hän ihailunsa menestyksellisen taistelumme johdosta lisäten seuraavansa sen kulkua mita suurimmalla kiinnostuksella. Hän pyysi minua esittamaan tervehdyksensä ja myötätuntonsa ilmaisun sekä Herra Tasavallan Presidentille että Hallitukselle.

Avustuskysymyksen nopeasta käsittelystä minulle antoi sekä Ulkoasiainministeri Guani että senaatin ja edustajakamarin presidentit, tohtorit Morelli ja Giambruno, hyviä toiveita.

Yksityisestä avustustoiminnasta Uruguayssa sain sen käsityksen, että se oli paikalliset olosuhteet huomioonottaen saamassa oikean ratkaisun. Kysymys oli ollut kahden eri komitean muodostamisesta. Toisen, jonka johdossa on paakonsuli MacLean, on n.s. puolueeton. Se nojautuu kuitenkin lähinnä hallituspiireihin - ollen samalla melko kiinteassa yhteydessä liittolaismaiden vastaavan järjestön kanssa. Sen toiminta oli jo saanut kiinteät muodot. Toinen on taasen muodostunut oppositiopiirien keskuudessa kuuluena tavallaan osastona demokraattisten maiden puolesta työskenteleeseen avustusjärjestöön. Sen puolueenjohtaja on tunnettu asianajaja, tohtori Ramon P. Díaz. Komiteain välillä oli hieman hankausta ja vaarinkäsitystä, mutta toivon, että onnistuin saamaan sen hälvennetyksi, minkä seurauksena jälkimainekin komitea voi jatkaa aloittamaansa toimintaa.

Kuten lahetystö on erikseen tiedoittanut, panivat Montevideon huomattavimmat lehdet - La Mañana ja sen iltapäivä El Diario - toimeen oman keräyksensä, jonka tarkoituksena oli hankkia säilykelihaa armeijallemme. Keräys oli Montevideoon saavuttuani jo päättynyt. Sen tuloksena oli saatu 10.563 rasiaa

säilykelihaa. Kuhunkin rasiaan tuli myös suomenkielisenä omistuksena "Uruguayn kansa Suomen sanitarilliselle armeijalle".

Ministeri *Vilho Oksanen*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 34

ASIA:

Montevideossa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Orasmaa

Buenos Airesissä, 6/8 1940.

ULKOASIAINMIN.		
13/316 Salp. 1940		
9/12-40		
OLASTO		
5	C34	

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 567/77.
 Buenos Airesi SSA 7 P: NÄ elo KUUTA 19 40.
 VIITTAUS: _____
 P: NÄ _____ KUUTA 19 _____ P: TTY _____ n:o _____
 VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Montevideossa olevan lähetysten
raportti n° 2/1940.

Lähetystö mystäliittää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Montevideossa olevan lähetysten raportin n° 2/1940, joka sisältää

Poliittinen tilanne Uruguayssa.

Ministeri *Viilo Oksanen*

Montevideo SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2/1940.

Buenos Airesi ssa 6 p:nä elo kuuta 1940.

ULKOASIAINMINISTERIO		
13/216 Sal D. 1940		
9/12 - 40	54	Litt.
OMASTO	OMASTO	ASIA
5	C34	

Asia: Poliittinen tilanne Uruguayssa.

Buenos Airesin-lahetysten raportissa n° 6/1940 kerroin Brasilian suurlahettilaan lausunnosta, jonka mukaan hän piti tilannetta Uruguayssa huolestuttavana. Tarkoitukseni oli palata valittomasti asiaan, mutta se estyi Montevideon-matkani takia ja on senkin jälkeen erinaisista syistä viivastunut. Kysymys on kuitenkin siinä määrin takalaisia oloja valaiseva, että siitä on syytä mainita vieläkin muutamalla rivillä.

Kysymys viidennen kolonnan toiminnasta on myöskin Uruguayssa ollut pitkin aikaa päiväjärjestyksessä antamatta kuitenkaan aihetta mihinkään erikoistoimenpiteisiin. Sita ei voitu kuitenkaan enää sivuuttaa vaikenemalla sen jälkeen kuin asiasta oli jätetty kongressille laaja valituskirjelma. Ensimmäinen sisäministerin toimeenpanema tutkimus, jota Saksan lahetysten pressiattashea kutsuttiin - omituista kyllä - seuraamaan, ei antanut mitään myönteisiä tuloksia. Se ei kuitenkaan tyydyttänyt parlamettipiirejä ja niin edustajakamari asetti oman tutkimuskomissionin ottamaan selkoa natsien toiminnasta maas-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohejmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa. Vaikkakin tämä komissioni joutui siten tutkimaan asiaa ajan-
kohtana, joka ei enää ollut sellaisen toimittamiseen otollinen,
sillä asianomaiset piirit olivat tietenkin jo ensimmäisen tutki-
muksen aikana ja sen jälkeen saaneet tilaisuuden havittaa to-
distusainehistoa ja peittää muutenkin jälkiänsä, tulokset olivat
kuitenkin riittävät osoittamaan epäilykset oikeutetuiksi.

Niistä ansaitsee mainitsemista seuraavat kaksi
kohtaa. Todettiin saksalaisten virallisten puoluejärjestöjen se-
kaantuminen maan asioihin ja sotilaallisia valmisteluja maan val-
taamiseksi. Kuvaavaa on, että kun hallitus valittomasti tämän jäl-
keen ilmoitti kieltävänsä ulkomaalaisten poliittisten järjestöjen
toiminnan maassa, Saksan lähettiläs kiirehti ennen sen voimaan-
tuloa hajoittamaan saksalaiset poliittiset järjestöt. Ja mitä jäl-
kimäiseen tulee, niin on syytä muistaa - mitä Argentinan entin-
nen presidentti Alvear askettain mainitsi eraassa puheessaan -,
että maailmansodan lopulla Etelä-Brasilian saksalaiset suunnitte-
livat Uruguayn valtausta, mikä antoi Argentinan silloiselle pre-
sidentille Irigoyenille aiheita ryhtyä Uruguayta turvaaviin soti-
laallisiin toimenpiteisiin.

Koko tutkimus ja sen yhteydessä käyty lehti-
sota ei ole tietenkaan miellyttänyt saksalaisia. Ja kieltämättä
kysymystä Uruguayssa, joka on voimakkaasti liittolaismielinen,
erinäisissä piireissä paisutettiin tarpeettomasti. Yleisesti i-
haillun Ranskan luhistuminen vaikutti sikalaiseen yleiseen
mielipiteeseen järkyttävästi. Ja niinpa tamakin kysymys sai
diplomaattisen hautauksen, kun se siirrettiin oikeusistuimen ka-
siteltavaksi. Sillä oli kuitenkin pari merkittävää poliittista

seurausta. Ensinnakin sisaministerin ero ja toiseksi maan puolustuksen tehostaminen. Jalkimaisen kysymyksen suhteen on huomattava, että eräitä kuukausia aikaisemmin ehdotus yleisen asevelvollisuuden voimaansaattamisesta johti puolustusministerin eroon, nyt sen tarpeellisuus, samaten kuin maan puolustuksen kaikinpuolinen tehostaminen on kaikille selviä.

Montevideossa käydessäni ei asiasta virallisella taholla mielellään puhuttu. Mutta yksityisesti ei salattu huolestumista tilanteen johdosta. Ja merkille voidaan lisäksi panna, että Havannan konferenssissa juuri Uruguayn edustaja jätti käsitteltäväksi ehdotuksen viidennen kolonnan toiminnasta.

Argentinan lehdistö kiinnitti aikanaan asiaan melkoista huomiota ja m.m. lausunnoissaan erinomaisen varovainen La Prensa ei salannut huolestumistaan tutkimuksessa esille tulleiden seikkojen johdosta. Virallisella taholla - niin ainakin minusta tuntui - juttu näytti hiukan piinalliselta, ainakin eräät puhuttelemani henkilöt katsoivat Uruguayn touhunneen asiassa hiukan liikaa. Mutta voi olla, että nyttemmin Argentinan pohjoisosissa esille tulleet seikat - tutkimukset ovat vielä keskeneräiset - takalaisten saksalaisten toiminnasta ovat omiansa miedontamaan tätä käsitystä.

Ministeri

Riito Ojasmaa